5.ULUSLARARASI SELÇUK BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR KONGRESİ 14-15 ARALIK 2024 KONYA

Editörler:

Prof. Dr. İlker Türker

Dr. Khadija Hassan Ali Al-Qusayr

KONGRE KİTABI

İKSAD Publishing House

www.isarconference.org

AUTHORS	TITLE	NO
Nader ABUHAMED Assoc. Prof. Dr. Hülya ŞEREFLİŞAN Assoc. Prof. Dr. Kerim Emre ÖKSÜZ	Thermal And Morphological Analysis Of Freshwater Mussel Shells	173-185
Prof. Dr. Tuğba SARAÇ Resc. Assist. Büşra TUTUMLU	A Bı-Objective Mathematical Model For Workers Ergonomic Risks Balancing	186-201
Prof. Dr. Habib GÜRBÜZ Dr. Selim DEMİRTÜRK Dr. Hüsameddin AKÇAY Dr. Ümit TOPALCI	Experimental Investigation Of Hydrogen Port Injection In A Turbocharged Diesel Engine: Impacts On Performance, Emissions, And Environmental Costs	202-224
Assoc. Prof. Dr. Arife YURDAKUL	A Broad Perspective: Boron Nitride Nano Plate (H-BNNS) Doped Ceramic Matrix Composites	225-233
Assoc. Prof. Dr. Abidin Müslüm BAYSAL	Technology, The Transformation Story Of Painting And Digital Art	234-247
Assoc. Prof. Dr. Abidin Müslüm BAYSAL	Grotesque Visualization In Painting	248-262
Assoc. Prof. Dr.. Harun ÇALHAN Ahmet Burak KOÇ	Evaluation Of Natural Caves Of Central Anatolian Region In The Context Of Health Tourism	263-281
Didem ŞAHİN CEYLAN Nihal TOROS NTAPIAPIS Büşra AKSU Busemnaz AVŞAR AKSU Hayrunisa ARICI Gizem ALTIN	A Qualitative Study On The Communication Experiences Of Individuals With Hearing Loss After Hearing Impairment	282-283
Prof. Dr. Sultan GÜÇLÜ	The Importance Of Self-Compassion In Adolescence	284-290
Prof. Dr. Sultan GÜÇLÜ	Tests Used In Recognizing Individuals	291-297
Assoc. Prof. Dr. Pınar TOKTAŞ Uzm. Sinem GÜL UÇAR	Illumination Features Of Murakka No. 120-0208 Located In Sabancı University Sakıp Sabancı Museum Collection	298-309
Assoc. Prof. Dr.. Selim KANAT Bolat SARIGÜL	The Relationship Between Tourism And Terrorism Before And After Covid-19: A Conceptual Evaluation	310-338
Berk Doruk AYDIN Önder DAĞLIOĞLU	The Effect Of Different Strength Training On Agility, Speed And Anaerobic Power Parameters In Young Swimmers	339-340
İbrahim ÖGÜR Önder DAĞLIOĞLU	The Effect Of Different Resistance Training Methods On Isokinetic Muscle Strength In Young Football Players	341-342
Ayşen Nur TÜRKKAN Assoc. Prof. Dr. Arif ÇETİN	The Relationship Between Possible Career Termination Reasons In Female Sports Coaches And Organizational Identification, Perceived Organizational Support, And Psychological Capital	343-345
Assist. Prof. Dr. Fatih KESEPARA Assist. Prof. Dr. Benil KISTAK ALTAN	Investigation Of Short Distance Freestyle Swimming Times And Initial Reaction Time Of Professional Swimmers	346-347
Prof. Dr. Ayhan ÖZER	Requirements And Opportunities Of Internship Courses In Undergraduate Level Painting Departments	348-365
Prof. Dr. Ayhan ÖZER	The Role Of Undergraduate Painting Departments In Training Contemporary Artists	366-383
Prof. Dr. Hasan BAĞCI Tuğba Nur GÜL	Turkish Teacher Candidates Intercultural Sensitivity Levels: The Case Of Mehmet Akif Ersoy University	384-402
Prof. Dr. Hasan BAĞCI Mesut KELEŞ	Evaluation Of The 2024 Türkiye Century Education Model Turkish Course Curriculum On The Basis Of The 2019 Turkish Course Curriculum	403-430
Assist. Prof. Dr. Çınara SAGINBAY	Development Of Children's Literature In Turkish And Russian Literature	431-438
Nejla KILIÇARSLAN	Re-Entry Adaptation Problems Of Language Teachers Upon Returning From Teaching Abroad	439-440

ISARC

5. INTERNATIONAL SELÇUK

SCIENTIFIC RESEARCH CONGRESS

14-15 DECEMBER 2024

KONYA

CONGRESS PROGRAM

Join Zoom Meeting:

Meeting ID: 857 4227 4132

Passcode: 150170

https://us02web.zoom.us/j/85742274132?pwd=CiwN7eVZG1DKBZqRwKzAzjWpod9bF8.1

PARTICIPATING COUNTRIES

Algeria- Bangladesh-India-Indonesia-Iraq- Iran-Kazakhistan-Korea-Malaysia- Mexico-Nigeria- Pakistan-Romania- Russia-Slovakia-Saudi Arabia-Tunisia-UK-West Africa-Vıetnam

14.12.2024
SATURDAY / 10:30-12:30

SESSION-2 HALL-4
MODERATOR: Prof. Dr. Sultan GÜÇLÜ

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Assoc. Prof. Dr. Abidin Müslüm BAYSAL	Şırnak University	Technology, The Transformation Story Of Painting And Digital Art
Assoc. Prof. Dr. Abidin Müslüm BAYSAL	Şırnak University	Grotesque Visualization In Painting
Assoc. Prof. Dr.. Harun ÇALHAN Ahmet Burak KOÇ	Erciyes University	Evaluation Of Natural Caves Of Central Anatolian Region In The Context Of Health Tourism
Didem ŞAHİN CEYLAN Nihal TOROS NTAPIAPIS Büşra AKSU Busemnaz AVŞAR AKSU Hayrunisa ARICI Gizem ALTIN	Uskudar University	A Qualitative Study On The Communication Experiences Of Individuals With Hearing Loss After Hearing Impairment
Prof. Dr. Sultan GÜÇLÜ	Kutahya Health Sciences University	The Importance Of Self-Compassion In Adolescence
Prof. Dr. Sultan GÜÇLÜ	Kutahya Health Sciences University	Tests Used In Recognizing Individuals
Assoc. Prof. Dr. Pınar TOKTAŞ Uzm. Sinem GÜL UÇAR	Ankara Hacı Bayram Veli University	Illumination Features Of Murakka No. 120-0208 Located In Sabancı University Sakıp Sabancı Museum Collection
Assoc. Prof. Dr.. Selim KANAT Bolat SARIGÜL	Süleyman Demirel University	The Relationship Between Tourism And Terrorism Before And After Covid-19: A Conceptual Evaluation

İÇ ANADOLU BÖLGESİ DOĞAL MAĞARALARININ SAĞLIK TURİZMİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. Harun ÇALHAN
Erciyes Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Kayseri
ORCID ID: 0000-0002-7256-2411
Ahmet Burak KOÇ
Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ABD, Kayseri
ORCID ID: 0009-0003-8147-4389

ÖZET

Doğal mağaralar sağlık turizminde önemli bir konuma sahiptir. Mağaralar çeşitli hastalıkları tedavi edici, tedaviyi destekleyici, terapiye olanak sağlama niteliği taşıyan özellikleri bakımından önemli bir turistik ürün olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, İç Anadolu Bölgesinde şifalı olarak nitelendirilen turizme açık mağaraların sağlık turizmi bağlamında değerlendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi esas alınmıştır. Çalışma çerçevesinde hem ulusal resmî web sitelerinde hem de İç Anadolu Bölgesinde yer alan 13 şehrin (Ankara, Aksaray, Çankırı, Eskişehir, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Nevşehir, Niğde, Sivas ve Yozgat) resmî kurumlarının web sitelerinde ve ilgili yerel haber kaynaklarında araştırma yapılmıştır. 01.08.2024-30.09.2024 tarihleri arasında kapsamlı bir inceleme sürecine girilmiş ve ikincil kaynaklara dayalı olarak bölgede 60 adet mağara belirlenmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda belirlenen mağaralardan sadece beşinin turizme açık ve sağlık açısından yararları olduğuna yönelik güvenilir (resmi ve/veya akademik) bilgiler olduğu anlaşılmıştır. Bu mağaralar; İncesu mağarası (Karaman), Sulu mağara (Kırıkkale), Tınaztepe mağarası (Konya), Tulumtaş mağarası (Ankara) ve Tuz mağarası'ndan (Çankırı) oluşmaktadır. Mağaraların sağlık turizmi açısından özellikleri değerlendirilmiş ve sonraki çalışmalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Doğal Mağaralar, Mağara turizmi, Sağlık turizmi, Astım, KOAH.

EVALUATION OF NATURAL CAVES OF THE CENTRAL ANATOLIA REGION IN THE CONTEXT OF HEALTH TOURISM

ABSTRACT

Natural caves have an important place in health tourism. Caves are accepted as an important touristic product in terms of their properties that treat various diseases, support treatment and

enable therapies. The main purpose of this study is to evaluate the caves open to tourism that are considered beneficial for human health in the Central Anatolia Region of Türkiye in the context of health tourism. For this purpose, a research based on the qualitative research method was conducted. In the study the document analysis method that one of the qualitative research methods was used. Within the scope of the study, a searching process was conducted on the official websites and local news sources of 13 cities (Ankara, Aksaray, Çankırı, Eskişehir, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Nevşehir, Niğde, Sivas and Yozgat). The searching process was initiated between 01.08.2024 and 30.09.2024 and 60 natural caves were identified in the region based on secondary data. As a result of the evaluation, only 5 of the identified caves were open to tourism and have reliable (official and/or academic) information about their health benefits. These caves are İncesu Cave (Karaman), Sulu Cave (Kırıkkale), Tınaztepe Cave (Konya), Tulumtaş Cave (Ankara) and Tuz Cave (Çankırı). The characteristics of these caves in terms of health tourism were evaluated and suggestions were made for future studies.

Keywords: Natural Caves, Cave Tourism, Health Tourism, Asthma, KOAH.

1. GİRİŞ

1980'li yıllardan itibaren giderek daha fazla önem kazanan sağlık turizmi, insanların sağlıklarını geri kazanmak veya mevcut sağlık düzeylerini iyileştirmek gayesiyle sürekli yaşadıkları bölgeden başka bir bölgeye gitmelerini ve bu süreçte hem tedavi olmalarını hem de turistik etkinliklere katılmalarını içeren bir turizm türüdür. Sağlık turizmi, Türkiye'de devlet tarafından önem verilen ve yatırım yapılan bir alandır. Dokuzuncu kalkınma planında (2007-2013) "Türkiye'nin fiyat, hizmet kalitesi ve jeotermal kaynaklar açısından rekabet üstünlüğü göz önüne alınarak, sağlık hizmetleri turizmi desteklenecektir" (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2022) şeklinde bir karar yer almıştır. 10. ve 11. Kalkınma Planlarında da sağlık turizminin geliştirilmesine yönelik ifadeler bulunmaktadır (Tuna, 2022). Türkiye, kültürel değerleri, coğrafi konumu, tarihi eserleri ve turizm konusundaki deneyimi sayesinde, akredite olmuş ve kaliteli hizmet sunan hastanelerini organize ederek sağlık turizminde tercih edilen ülkeler arasında yer almayı başarmıştır (Kantar & Işık, 2014).

Sağlık turizmi, kişilerin mevcut sağlık durumlarının korunması veya iyileştirilmesi amacıyla rehabilite ve tedavi edici nitelikte sağlık hizmetlerinin almaları amacıyla bulundukları yerden başka bir yere seyahat etmeleri ve bu seyahat esnasında aldıkları tıbbi desteğin yanı sıra,

konaklama, ulaşım ve tedavi harici kalan zamanlarını değerlendirme faaliyetlerini içeren turizm türüdür. Çeşitli solunum hastalıkları, cilt hastalıkları, Koah hastalığı, Astım gibi hastalıkların tedavisinde veya tedaviyi desteklemeye olanak sağlayacak nitelikte olan Türkiye'deki mağaralar, sağlık turistleri tarafından tercih edilmektedir. Karaaslan (2022) mağaraların Speleoterapinin, anksiyete ve depresyon gibi ruhsal rahatsızlıkların yanı sıra, astım, saman nezlesi, öksürük, alerjik rinit, KOAH ve kronik bronşit gibi solunum yolu hastalıklarına faydalı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, mağaraların sedef ve egzama gibi deri hastalıklarına da iyi geldiği ifade edilmektedir. Speleoterapi, grip ve saman nezlesine bağlı olarak hapşırma ve öksürmenin azalmasına, daha rahat nefes alabilmeye, kullanılan ilaç dozunun düşmesine veya tamamen bırakılmasına ve yaşam kalitesinin artmasına yardımcı olmaktadır (Acer, 2012; Karaarslan, 2022).

Bu çalışma çerçevesinde İç Anadolu Bölgesinde turizme açık ve sağlık yönünden faydaları olan mağaralar incelenmiştir. Mağaraların belirlenmesi amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim değişikliği Bakanlığı web sitelerinde, İç Anadolu Bölgesinde (il ve ilçe) Valilikler, Kaymakamlıklar, Belediyeler ve İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri resmi web sitelerinde, seyahat bloglarında, ulusal haber sitelerinde ve köşe yazılarında tarama işlemi yapılmıştır. İç Anadolu bölgesinde turistik ziyarete açık beş adet doğal mağara olduğu anlaşılmıştır. Çalışma çerçevesinde sağlık turizmi bağlamında ziyaret edilen ve sağlığa yönelik faydaları olduğu belirtilen beş adet mağara; İncesu mağarası (Karaman), Sulu mağara (Kırıkkale), Tınaztepe mağarası (Konya), Tulumtaş mağarası (Ankara), Tuz mağarası'ndan (Çankırı) oluşmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Mağara Turizmi

Uluslararası Mağarabilim Birliği'ne göre mağara, içinden insan geçebilecek büyüklükte, kayaçlarda oluşmuş yeraltı boşluklarıdır. İnsanlar tarafından yapılmış oyuklar, hücreler veya galeriler de mağara olarak kabul edilir. Mağaralar genel olarak yüzey sularının tesiriyle meydana gelirken, lav akıntıları gibi farklı doğal süreçlerle de oluşabilir. Mağaralar, yüzeyle bağlantısı olan yeraltı boşluklarıdır ve çoğunlukla yeraltı nehirlerinin kayaları aşındırmasıyla oluşur. Bir mağara, içine girilip araştırma yapılabilecek büyüklükte olmalıdır. Hem doğal hem de insan etkisiyle oluşan mağaralar, atmosferik, ekolojik, jeolojik, atmosferik ve kültürel özellikleri sayesinde jeoturizm, inanç turizmi ve sağlık turizmi gibi turizm türlerine hizmet

edebilirler (Yozcu, 2020). Mağaralar, sadece insanların doğal sığınakları olmakla kalmayıp, gezinti ve tedavi faaliyetleri, henüz keşfe uğramamış güzellikleri, eski dönemlerle ilişkili desen ve motifleriyle günümüzde jeo-ekonomik potansiyelleri sayesinde turizm çekiciliği haline gelmişlerdir. Mağara turizmi, çevrenin keyfini çıkarmaya büyük ilgi gösteren ve jeolojik manzaraların veya özelliklerin korunmasına önem veren kişiler tarafından tercih edilmektedir. Bunun yanında mağara turizmi, mineraloji, coğrafya, jeoloji ve antropoloji ile ilgili yeni bilgiler edinme isteği duyan bireylerin de ilgisini çekmeye başlamıştır (Kızılcık & Taştan, 2019).

Mağaralar, çeşitli turizm türlerini destekleyen bir yapıya sahiptir. Sağlık turizmi, eko-turizm, kültür turizmi, inanç turizmi gibi alternative turizm türleri bağlamında mağaralardan yararlanılmaktadır. Rindam (2014) mağaraları, çeşitli ülkelerden turist çeken ve turizmin gelişmesine fırsat yaratırken, bölgenin ekonomik büyümesine de katkı sağlayan önemli bir unsur şeklinde tanımlamaktadır. Mağaraların doğal manzaraları büyüleyici olup, turistler için oldukça değerlidir. Turistler mağaraları eğitim, eğlence, macera, sağlık amacıyla ziyaret etmektedirler. Mağaraların hem arkeologlar hem de turizmciler için büyük değeri olduğu belirtilmektedir. Arkeologlar, mağaraların geçmişteki insanların yeme-içme kültürü ve dini inançları dâhil eski yerleşim yapısına yönelik bilgiler sunduğunu, turizmciler ise mağaraları mağara turizmi, sağlık turizmi, inanç turizmi, kültür turizmi ve eko-turizmi deneyimlemenin bir yolu olarak görmektedirler (Tuna, 2022).

Dünyadaki diğer ülkelere kıyasla “mağara cenneti” olarak nitelendirilen Türkiye'de yaklaşık 40.000 mağara vardır. Mağara oluşumları açısından önemli bir jeolojik ve jeomorfolojik özellik olan karstlaşma, Türkiye’de Batı ve Orta Toros Dağları'nda (Muğla, Antalya, Isparta, Burdur, Konya, Karaman, Mersin ve Adana) yaygındır. Türkiye'nin en uzun mağarası (Beyşehir Gölü batısındaki Pınarözü Mağarası, 16 km) ve en derin mağarası (Anamur'un kuzeyindeki Çukurpınar Düdeni, 1880 m) bu dağ kuşağında yer almaktadır. Turizmin çeşitlendirilmesi açısından, ülkemiz mağara turizminde büyük bir potansiyeli barındırmaktadır. Türkiye %40 düzeyinde mağara oluşumunu destekleyecek biçimde karstlaşmaya müsait kayalardan oluşmaktadır. Türkiye'de mağaraların 1500'ü, MTA Genel Müdürlüğü ile mağaracılıkla ilgili dernek, kulüp, topluluk ve kuruluşlarca inceleme altına alınmıştır. Türkiye'de 30'dan fazla mağara turizme açılmıştır. Bu mağaraların haricinde uygun ekipman ile rehber eşliğinde girilebilen, macera gruplarına uygun pekçok mağara vardır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024).

2.2. Mağaralarda Sağlık Turizmi

Tıp sektöründeki hızlı ilerlemelere rağmen, insanlar her zaman alternatif tıp yöntemlerine başvurmuş ve günümüzde, ekonomik ve ulaşım alanlarındaki gelişmelere paralel olarak alternatif tıp yöntemlerini daha sık kullanmaktadır. Bu yöntemlerden biri de sağlık turizmi kapsamında mağara ve tuz mağaralarında yapılan tedavilerdir. Tuzun sağlık üzerindeki olumlu etkisi ilk olarak 1843'te Polonyalı Dr. Felix Bochkowsky tarafından keşfedilmiştir. 19. yüzyılda, Felix Bochkowsky tuz madenlerinde görev yapan çalışanların akciğer hastalıklarına yakalanmadığını belrlemiş ve mağaralarda tuzla tedavi yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu gelişmeler, tuz odalarının speleoterapi amacıyla kullanımına yönelik çalışmaların artmasını sağlamıştır. II. Dünya Savaşı sırasında, sığınak şeklinde yararlanılan tuz madenlerinde uzunca zaman duran insanların astım ve diğer solunum hastalıklarından kurtuldukları belirlenmiştir (Şimşek, 2020).

Sağlık turizmi için mühim bir terapi alanı olarak kabul edilen mağaralarda yapılan tuz terapisi, bronşit, astım, zatürre, hırıltı, öksürük, nezle, KOAH, solunum yolu enfeksiyonları, cilt hastalıkları, uyku bozuklukları ve sinüzit gibi hastalıklara iyi gelmekte ve bu nedenle önemi giderek artmaktadır. Tuz mağaralarında kalınan süreç içerisinde, tuz mikro parçacıkları akciğer içerisine ve daha sonra bronşlara ilerleyerek üst ve alt solunum yollarındaki hava geçitlerinin tamamını temizler. Tuz terapisi, sadece solunum yolu ve astım hastalıklarına değil, aynı zamanda egzama, sedef hastalığı ve akne gibi deri rahatsızlıklarına da faydalıdır. Ayrıca, stres, depresyon ve baş ağrısı gibi rahatsızlıkları azaltarak enerji verir ve zihinsel uyanıklık hissi sağlar (Kasalak & Balıyev, 2020).

Speleoterapi, mağara ortamından faydalanılarak uygunlanmakta olan bir tedavidir. Latince'de "speleon" mağara ve "therapium" terapi anlamına gelmektedir. Bu iki kelimenin birleşimiyle speleoterapi kavramı oluşmuştur. Speleoterapi; Koah, astım ve diğer solunum yolu problemlerinin iyileştirilmesi amaçlı karst mağaralarının yeraltı ortamlarının özgün özelliklerini kullanır. Speleoterapi, mağaralardaki havanın bileşiminde bulunan yüksek nem, karbondioksit, radyoaktivite gibi faktörlerin kullanılmasıyla ortaya çıkan bir tedavi türüdür (Karaarslan, 2022). Speleoterapinin uygulandığı alanlardan biri olan tuz mağaraları, negatif iyonlarla zenginleşmiş havasıyla dikkat çekmektedir. Bu mağaralarda bulunan hava, hastaların solunum kalitesini artırmakta ve yorgunluk, stres, kardiyovasküler problemler, bronş ve akciğer hastalıkları ile astım gibi pek çok rahatsızlığın tedavisinde olumlu etkiler göstermektedir (Dede, 2011).

Birçok ülke, sahip oldukları tuz mağaralarını astım gibi solunum hastalıklarının tedavisi amacıyla düzenlemiş ve mağaralardan sağlık turizmi bağlamında yararlanmaya başlamıştır. Azerbaycan (Nahçıvan) dışında, Türkiye, Polonya, Macaristan, Almanya, Kırgızistan, Belarus, İsviçre ve İtalya tuz mağaralarında tıbbi klinikler düzenlemiş ve astım hastaları bu alternatif tıp yöntemlerinden faydalanmak için bu mağaraları ziyaret etmektedirler. Tuz mağaraları, sağlık turizmi dışında, çeşitli turistik ve rekreasyonel amaçlarla da kullanılmaktadır. Almanya'da Berchtesgaden, Ukrayna'da Artemovsk, Pakistan'da Khewra, Polonya'da Wieliczka ve İran'da Namakdan bu mağaralara örnek olarak gösterilebilir (Şimşek, 2020).

Bunların yanında, saman nezlesi, krup hastalığı, sürekli öksürük, boğmaca, kronik sinüzit ve uyku bozukluklarının tedavisinde, bağışıklık sisteminin güçlendirilmesinde, enfeksiyonlara yatkınlığın azaltılmasında ve rahatlama ile gevşemede de mağaraların etkili olduğu belirtilmektedir (Yozcu, 2020). Mağaraların faydaları çerçevesinde insan sağlığına faydalı olan bir diğer terapik yöntem de radon terapisidir. Takahashi ve Kojima (2006), radon terapisinin doğal bir kür olduğunu, SPA'larda, mağaralarda ve maden ocaklarında çokça uyapıldığını belirtmektedir. Bu ortamlarda radon, suda çözünerek ve/veya havada birikerek, terapi süresince içme kürü, termal-SPA, spa-kürü veya kuru SPA ve inhalasyon terapileri yoluyla insan vücuduna girmektedir (Yozcu, 2020).

Radon terapisinin, bihassa ağrılı iltihap ve zedelenmiş eklem ve omurga hastalıklarının tedavisinde etkili olduğu düşünülmektedir. Kür etkisinin dozajı ve gerekli tedavi süresi tam olarak tanımlanmamış olmasına rağmen, radon terapi, aktif maddelerin bulunduğu yerlerde bir ilaç tedavisi olarak değerlendirilmektedir. Tedavi boyunca radon dozajı önemli seviyede değişmektedir. Radon terapi, tek başına tedavi edici bir unsur olarak değil, destekleyici bir unsur olarak kullanılmaktadır. Mağaraların bakteri ve virüslerden arınmış havası, içerdikleri karbondioksit oranı ve hızlı değişmeyen atmosferik koşulları (esinti ve nem oranı) tedaviyi destekleyen unsurlar arasındadır (Yozcu, 2020).

3. YÖNTEM

Bu çalışmanın temel amacı, İç Anadolu bölgesinde şifalı olarak nitelendirilen mağaraların sağlık turizmi bağlamında değerlendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yöntemini esas alan bir araştırma yapılmıştır. Nitel araştırmalar, incelenen bir probleme yönelik sorgulayıcı, yorumlayıcı ve problemin doğal ortamındaki yapısını anlamayı esas alan bir yöntemdir (Klenke, 2016). Bir sorunun çözümüne yönelik gözlem, görüşme ve doküman

analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinden yararlanan nitel araştırma, daha önceden bilinen veya fark edilmemiş problemlerin algılanmasına yönelik doğal olguların gerçekçi bir şekilde ele alınmasını kapsayan öznel-yorumlayıcı bir süreçtir (Baltacı, 2019).

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi esas alınmıştır. Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini dikkatli ve sistemli bir şekilde incelemek amacıyla kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir. Bu yöntem, basılı ve dijital materyaller dâhil olmak üzere her türlü belgeyi analiz etmek ve değerlendirmek için yapılandırılmış bir yaklaşımdır (Kıral, 2020). Belgesel tarama şeklinde de ifade edilen doküman analizinde, veri mevcut kayıt ve belgeler incelenmek suretiyle temin edilmektedir. Doküman analizi, spesifik bir gaye ile kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme süreçlerini içermektedir. Diğer bir yaklaşımla doküman analizi, basılı ve elektronik (bilgisayar esaslı ve internet erişimli) materyallerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sürecindeki işlemleri içermektedir (Sak, Sak, Şendil & Nas, 2021).

Bu çalışma çerçevesinde hem ulusal resmî web sitelerinde hem de İç Anadolu Bölgesinde yer alan 13 şehrin (Ankara, Aksaray, Çankırı, Eskişehir, Karaman, Kayseri, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Nevşehir, Niğde, Sivas ve Yozgat) resmî kurumlarının web sitelerinde ve ilgili yerel haber kaynaklarında araştırma yapılmıştır. Araştırmada güvenilir (resmi ve akademik) kaynaklar esas alınmış olup, web sitelerinde doğrulanamayan/şaibeli şekilde ismine yer verilen mağaralar dikkate alınmamıştır.

Tablo 1. Doğal Mağaraların Belirlenmesinde Yararlanılan Kaynaklar

Resmi ve Özel Kurum Web Siteleri
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
Türkiye Kültür Portalı
Valilikler (Tüm İç Anadolu Bölgesi İlleri)
Belediyeler (Tüm İç Anadolu Bölgesi İl ve İlçe Belediyeleri)
İl ve İlçe Kültür ve Turizm Müdürlükleri (Tüm İç Anadolu Bölgesi Müdürlükleri)
Ulusal Haber Siteleri (Habertürk, CNN Türk, Hürriyet, Milliyet, Sabah ve diğ.)
Yerel Haber Siteleri (Haymana gazetesi, Kayseri olay, Esgazete, Konhaber ve diğ.)
Turizm Gazeteleri (Turizm Gündem, Turizmde Bu Sabah, Turizm Aktüel ve diğ.)
DergiPark Akademik Çalışmalar (mağaralar üzerine çalışmalar)

Tablo 1'de detaylandırılan kaynaklarda 01.08.2024-30.09.2024 tarihleri arasında kapsamlı bir inceleme sürecine girilmiş ve tespit edilen 60 adet mağara lokasyona göre tasnif edilerek Tablo 2'de liste halinde verilmiştir.

Tablo 2. Çalışmada Belirlenen İç Anadolu Bölgesi Doğal Mağaraları

İl	**Mağara Adı**
Ankara	Tulumtaş mağarası (Tuna, 2022), İnönü mağaraları, Çıngırdaklıin mağarası, İnega mağarası (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024), Lömbürdekini mağarası (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2021), Temirözü mağarası (Nazik & Bayarı, 2018).
Aksaray	-
Çankırı	Tuz mağarası (Çankırı İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024).
Eskişehir	Beyyayla mağarası, Kara mağara (Anadolu Ajans, 2024), Kemikli mağarası (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020), Karakaya mağarası, Toykırı mağarası (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024), Manasır düdeni (Nazik & Bayarı, 2018), Yelinüstü Mağarası, Yelini mağarası (Eskişehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024), Ulubük mağarası (Güngör, 2018).
Karaman	İncesu mağarası, Gürlevik mağarası (TGA, 2024), Dikilitaş mağarası, Yeni Dünya mağarası, Asarini mağarası (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024), Topak düdeni, Maraşpoli mağarası, Düdenağzı mağarası (Nazik & Bayarı, 2018), İnciğin İni mağarası, Yeşildirek mağarası (Arpacı, Zengin & Batman, 2012), Başharman mağaraları (Güngör, 2018).
Kayseri	Kuzgun mağarası, Subatağı mağarası, Çem düdeni, Körkuyu mağarası (Nazik & Bayarı, 2018), Zindan-ı Köşk 1 ve Zindan-ı Köşk 2 mağarası (Kopar, 2009), Derebağ mağarası (Kopar & Toroğlu, 2014).
Kırıkkale	Sulu mağara (Kırıkkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024).
Kırşehir	Tuz mağaraları (Karatay Üniversitesi, 2024).
Konya	Körükini mağarası, Suluin mağarası (Öcal & Özcan, 2013), Balatini mağarası, Pınarbaşı mağarası, Sakaltutan mağarası, Susuz Güvercinlik mağarası (TGA, 2024), Obruk mağarası (Bozyiğit & Kaya, 2023), Düdenyayla düdeni, Köpeköldüğü mağarası, Felengi mağarası, Gölcük düdeni, Ardıçlı delik mağarası, Karabayır düdeni, Çocukdüştüğü mağarası, Kalecik Deliği, Düdenalanı mağarası, Tınaztepe düdeni, Yerköprü mağarası (Nazik & Bayarı, 2018), Tınaztepe mağarası (Yozcu, 2020), Peynirini Mağarası (Dağlı, Sert & Uzun, 2020), Hışılayık mağarası (Güngör, 2018).
Nevşehir	-
Niğde	Değirmenli Damlataş mağarası (Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu, 2024).
Sivas	Yıldızeli (Bakırcıoğlu) mağaraları (Camcı & Zaman, 2024).
Yozgat	İnaltı (Akdağmadeni) mağarası (Nazik & Bayarı, 2018).

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

4. BULGULAR

Çalışma kapsamında 13 ilde yer alan ve Tablo 2'de sunulan 60 mağaradan her biri turizme açık olup olmaması ve sağlığa yönelik yararları olup olmaması çerçevesinde ikincil kaynaklara dayalı olarak değerlendirilmiştir. Yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda Tablo 2'de verilen mağaralardan sadece beşinin turizme açık ve sağlık açısından yararları olduğuna yönelik güvenilir (resmi ve/veya akademik) bilgiler olduğu anlaşılmıştır. Bu mağaralar; İncesu Mağarası (Karaman), Sulu Mağara (Kırıkkale), Tınaztepe Mağarası (Konya), Tulumtaş Mağarası (Ankara) ve Tuz Mağarası'ndan (Çankırı) oluşmaktadır.

4.1. İncesu Mağarası (Karaman)

İncesu mağarası, Karaman Taşkale Köyü'nün sınırları içinde, köy merkezinin güneyinde, İncesu Deresi'nin doğu yönündeki yamaçlarında bulunmaktadır. Uzunluğu 1356 metredir. İçerisinde sarkıt, dikit ve traverten havuzları barındıran doğal bir fenomendir. Miyosen dönemine ait kireç taşlarından oluşan mağara sistemi, birbiriyle bağlantılı iki mağaradan meydana gelmiştir. Tamamen yatay olan bu mağaralar, damlataş birikimi açısından son derece zengindir (Türkiye Kültür Portalı, 2024a). MTA Genel Müdürlüğü tarafından incelenen mağara için yapılan ışıklandırma ve yol projesi, 2012 mali yılında tamamlanmış olup, sağlık turizmine hizmet verecek şekilde düzenlenmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019). MTA Genel Müdürlüğü tarafından yapılan fizibilite çalışmalarının ardından mağaranın aydınlatma ve içerisindeki yürüyüş yolu düzenlenmiş ve 2013 yılında turizme açılmıştır (Türkiye Kültür Portalı, 2024a).

Karaman Taşkale Köyü mevkisinde, İncesu Deresi'nin doğu yönündeki eğimli bölgesinde tamamen düz uzanan, kendine özgü niteliklere sahip bir mağara yer almaktadır. Kesin uzunluğu bilinmeyen bu mağaranın 1356 metrelik alanı turistlere açılmıştır. Doğal bir muhteşemlik olan mağara içerisinde, birçok sarkıt, dikit ve görsel olarak çekici traverten havuzları bulunmaktadır. Miyosen dönemine ait kireç taşları ve damlataş oluşumları bakımından oldukça zengindir. Dahası, mağara içinde mağara incileri, mağara kalkanları ve sıçrama havuzları da bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından B Grubu Mağara statüsünde Birinci Derece Doğal Sit olarak kabul almıştır. İncesu Deresi boyunca mağara çevresinde kaya sığınaklarına rastlanmıştır. Bu kaya sığınaklarında Roma dönemine ait küçük yerleşim izleri bulunmaktadır. Kalp yetmezliği ve astım gibi hastalıklara iyi geldiği bilinen mağara, Karaman ilinde sağlık turizmi için büyük bir potansiyel sunmaktadır. İncesu Mağarası, doğal tabiat

varlığı olarak tescil edilmiş ve dünya genelinde nadir görülen mağaralar arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, mağaranın dış çevresi, turistlere İncesu Deresi yamacından eşsiz bir manzara görme imkânı vermektedir (Türkiye Turizm Ansiklopedisi, 2024a).

Mağaranın astım ve kalp yetmezliği gibi rahatsızlıkların tedavisine yardımcı olduğu iddia edilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019). İncesu mağarasının, kalp yetersizliği, bronşit ve astım gibi hastalıklara iyi geldiği belirtilmektedir (Karaman Valiliği, 2022; Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024).

4.2. Sulu Mağara (Kırıkkale)

Sulu Mağara Kırıkkale, Keskin ilçesi, Arzu Bayırı bölgesindedir. Sulu mağara, yatay biçimde gelişmiş, yarı doğal-yarı yapay, düden yapılı fosil bir mağaradır. Sulu Mağara'nın büyük bir bölümü maden ocağı şeklinde açılmış olmakla birlikte, doğal bölümü birbirine bağlı üç kattan oluşan Pliyosen rölyef sistemindedir. Mağaranın 285 metre uzunluğundadır. Mağaranın doğal ve yapay bölümlerini birbirine entegre eden geçitler Erken Hıristiyanlık Dönemi'nde yapılan taş duvarlarla örtülmüştür. Sulu Mağara genel olarak kuru olmakla birlikte, yağışlı zamanlarda tavanından sular damlamaktadır. Damlayan suları biriktirmek amacıyla geçmişte derinliği iki metre olan havuzlar kazılmıştır. Mağaranın içi genel olarak kuru ve sıcaktır (Türkiye Kültür Portalı, 2024b).

Mağaranın en derin yeri 25 metre ve tavan yüksekliği bir ile dört metre arasındadır. Mağara, üç kattan oluşan yapay galerilere sahiptir. Sulu Mağara'nın büyük bölümü maden ocağı olarak açılmış olmakla birlikte çeşitli doğal ve yapay şekiller bulunmaktadır. Bazı yerleri mermer, bazı yerleri çamur taşı ve kum taşından oluşmuş mağarada, mermerler içerisinde açılan 115 metrelik giriş bölümü ile havuzlu salon vardır. Mağaranın güneyinde ise maden alımı sonucu oluşan galerilerden yer almaktadır (Türkiye Turizm Ansiklopedisi, 2020b; Kırıkkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024). Mağaranın girişinin ve havuzlu bölgenin erken Hristiyanlık döneminde kurşun çıkarmak amacıyla kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Mağaranın içindeki taş duvar ve havuzların da benzer şekilde erken Hristiyanlık döneminde yapılmış olabileceği ifade edilmektedir. Mağaradan çok öncelerde kurşun madeni kazısı yapıldığı, güneyde ve aşağıki galerilerde maden işletildiği belirtilmektedir (Anadolu Ajans, 2019).

Sulu Mağara 2019 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığınca turizme açılmıştır. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne bağlı ören yeri statüsünde faaliyet göstermektedir. Mağaranın ortalama nemi %85, sıcaklığı 18 derecedir. Ekici (2019) tarafından yapılan araştırma

kapsamında Sulu Mağara'dan örnekler alınmış ve mağaranın insan sağlığını açısından olumlu etki yarattığı, mağaradaki zengin negatif iyonların solunumu daha kolaylaştırdığı, bu negatif iyonların insana yüklenen pozitif iyonların atılmasına katkı sağlayacağı, mağaradaki havayı solumanın ağrı kesici etkisi olduğu açıklanmıştır (Kalehaber, 2024; İlgazetesi, 2024). İnsan sağlığına olumlu etkileri olan Sulu Mağara'da negatif iyonlar sayesinde solunum rahatlayarak, mağara insanlarda pozitif iyonların atmasını sağlıyor. Mağara içerisinde barındırdığı hava sayesinde "ağrı kesici" etkisiyle dikkat çekmektedir (İhlas Haber Ajansı, 2024; CNN Türk, 2024).

4.3. Tınaztepe Mağarası (Konya)

Tınaztepe Mağarası, Konya ilinin Seydişehir ilçesinde bulunmaktadır. Mağaranın uzunluğu 1580 metredir. Bu mağara, yıl boyunca sabit bir sıcaklığa ve %75 oranında nem oranına sahiptir (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2022). Tınaztepe Mağarası, yaklaşık 230 milyon yıl önce oluşmuş ve bu süre zarfında karmaşık jeolojik ve jeomorfolojik değişimler geçirmiştir. Bölge, Oligosen ve Miyosen dönemlerine ait alpin dağ oluşumlarıyla bugünkü tektonik konumuna ulaşmıştır. Genç ve yaşlı birimlerin bir araya geldiği görülmektedir. Kapalı havzadaki drenaj havzasının morfolojik evrimi, mağaranın altında ve üstünde yer alan basamak şeklindeki düzlüklerden ve buradaki fosil mağaralardan anlaşılmaktadır. Tınaztepe Mağarası'nın gelişiminde eğimli atımlı normal faylar etkili olmuştur (Çömlek, 2010).

Tınaztepe Mağaraları, büyük ölçüde saf üst kretase kireç taşları içinde bulunmaktadır. Giden Gelmez Dağları'nın kuzeyinde yer alan Tınaz Dağı, Eosen Yaşlı Nümmülitli kireç taşlarından oluşmaktadır. Tınaztepe Mağarası'nın olduğu bölge, üst seviyelerde kilden kalker-kumtaşı-killi kayaçlar ve konglomera ardalanmalarının yanı sıra ofiyolitik karakterli kayaçlar da bulunmaktadır (Türkiye Kültür Portalı, 2024c). Tınaztepe, sadece içindeki travertenler, sarkıt ve dikitler, dereler ve göller, doğal tüneller ve köprüler oluşturan kayalar nedeniyle ilgi çekici değildir. Aynı zamanda mağarada çeşitli kurbağalar, farklı büyüklük ve renkte yarasalar bulunur. Güvenli olan yürüyüş parkurunda, insan hareketine duyarlı aydınlatmalar ve ney sesi eşliğinde gezilmektedir. Gezi sonunda derin mavi göl ziyaretçileri heyacanladırmakta, parkurun belirli noktalarına kurulmuş olan mola alanlarında su sesi eşliğinde dinlenilebilmektedir (GoKonya, 2024).

Suların mağara içinde gezdiği bölgelerde kalker tüfleri; tavan ve yan taraflardaki çatlaklardan sızan sularla travertenler, sarkıt ve dikitler meydana gelmiştir. Mağaranın dip bölümündeki

büyük alan tamamıyla ana faya bağlı olarak gelişmiş ve içerisinde göl bulunmaktadır. Üst sistemi fosil bir mağara yapısındadır. Altta bulunan ve havzanın sularını biriktiren düden, morfolojik açıdan Tınaztepe Mağarasının devamı niteliğindedir. Mağara tavanındaki çatlaklardan sızan sular, mağara içinde küçük gölcükler meydana getirmektedir. Mağaranın sonunda büyük bir göl bulunmaktadır. Mağaranın iç kısmında yükseklik farkının 65 metreye çıktığı yerler vardır. Tınaztepe Mağarası 1968'de Fransız araştırmacı Michel Bakalowichz tarafından bulunmuş ve araştırmacı mağaranın astım hastalığının tedavisi açısından doğal bir ortam sunduğunu ifade etmiştir (Türkiye Kültür Portalı, 2024c). Mağara sahip olduğu özellikleri sayesinde astım hastalığının tedavisinde yararlanılan bir mağaradır. Turistlerin ziyaretine açıktır (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2022; Konhaber, 2023). Yapılan araştırmalar neticesinde Tınaztepe'nin astım hastalığı için doğal bir tedavi ortamı olduğu belirlenmiştir. Astım hastaları için ideal bir mağara olan Tınaztepe astımın yanı sıra KOAH, bronşit ve nefes darlığı hastalarından da yoğun ilgi görmektedir (Seydişehir Haber, 2020; Yenikonya, 2023).

4.4. Tulumtaş Mağarası (Ankara)

Ankara'nın Gölbaşı ilçesi Tulumtaş Mahallesinde, Karayatak bölgesinde bulunan mağaralar 1992 yılında Ankara Çevre Yolu çalışması sırasında taş ocağı olarak yararlanılan alanda, dinamitli patlatma neticesinde tespit edilmiştir. Uzunluğu beş kilometre, genişliği 1.5 kilometre, yüksekliği ise 30-40 metre olan büyük bir kireç taşı bloğunda olan Tulumtaş Mağarası'nın toplam uzunluğu 549 metreye ulaşmaktadır. Fosil mağara türünde olan Tulumtaş Mağarasında, oluşum yönünden zengin, dikit, sarkıt ve sütunlar yer almaktadır. Taş ocağındaki dinamit patlamaları esnasında mağaranın bazı kısımlarının ve bazı damla taş oluşumların zarar gördüğü ifade edilmekte, Kültür ve Turizm Bakanlığınca mağara birinci derece doğal sit alanı ilan edilmiş ve koruma altına alınmıştır (A Haber, 2018).

Tulumtaş Mağarası, yatay bir mağara özelliği göstermektedir. Tulumtaş Mağarası, permiyen döneminde kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanmaktadır ve rekristalize kireçtaşından meydana gelmiştir. Mağaranın içerisinde, farklı yer ve düzeylerde sarkıtlar, dikitler, akmataşlar ve kenartaşlar bulunmaktadır. Tulumtaş mağarasından toprak örnekleri alınmış, incelenmiş ve mağarasının okyanus kalıntıları içerdiği belirlenmiştir. Yapılan incelemelerde krom, nikel ve kobalt değerlerinin hayli yüksek belirlenmesinin, Tulumtaş mağarasının okyanus kabuğundaki taşlarla ilişkisini ortaya koymaktadır (İletişim Başkanlığı, 2023). Mağaranın suyun azalmasına

bağlı olarak 5 milyon yıl önce 150 milyon yaşındak Jura yaşlı kayaların çözünmeye başlamasıyla oluşmaya başladığı belirtilmektedir. Ankara'nın 90 milyon yıl önce okyanus, 30 milyon yıl önce deniz ve 5 milyon yıl önce göl, günümüzde ise karasal bir yapıda olduğu ifade edilmektedir. Bölgedeki kayaların bileşiminden etkilenen bir çözelti oluştuğu için okyanus kabuğu etkisinin Tulumtaş mağarasının toprağınında görülebildiği açıklanmıştır (Ankara Üniversitesi, 2023).

Tulumtaş Mağarasının Alanya'daki Damlataş Mağarası ile benzerliklerine vurgu yapan Jeoloji mühendisi Prof. Dr. Yusuf Kadıoğlu, mağaradaki oksijen düzeyinin açık havadan %2 daha fazla olduğunu, Tulumtaş Mağarasının astım hastalarına şifa olacağını belirtmiştir. Tulumtaş Mağarasının düzayak olmasının da önemli bir özellik olduğunu ifade eden Kadıoğlu, mağaranın en önemli özelliğinin içeride kırmızı toprak ve siyah toprak bulunması olduğunu, siyah toprağın su ile karıştığında oluşan suyun kalsiyum zengini bir su olduğunu, ayakta oluşan hastalıklara iyi gelerek ayaktaki mantarları yok ettiğini açıklamıştır (Dokuzuncuköy, 2021). Bunun yanında, 1 Ağustos'ta turizme açılan mağara, yer altı hava akımı sayesinde yazın soğuk, kışın ise sıcak havaya sahiptir. Mağarada derin kısımlara inildikçe hava sıcaklığı dışarıya göre 20 derece kadar düşmekte, doğal klima özelliği göstermektedir. Mağaranın sürekli kendini yenilediği, böylece içerisindeki oksijenin ve havanın değiştiği, mağarada Ağustos ayında dahi konuşurken ağızdan buhar çıktığı ve insanları serinleten bir özelliğe sahip olduğu belirtilmektedir (NTV Haber, 2023).

4.5. Tuz Mağarası (Çankırı)

Çankırı tuz mağarasından Hitit İmparatorluğu çağından beri ortalama beş bin yıl süresince kaya tuzu elde edildiği bilinmektedir. Mağarada geniş alanlı tüneller, dikit, sarkıklar ve kalkerler bulunmaktadır (Çankırı Valiliği, 2024). Çankırı merkeze 19 km. uzaklıkta olan ve hala özel sektörce tuz üretimi yapılan mağarada üretimi bitmiş galerilerin turizme kazandırılması gayesiyle Çankırı Valiliğince "Çankırı Kaya Tuzu Mağarasının Turizme Kazandırılması Projesi" yapılmıştır. Proje kapsamında mağarada; heykel ve rölyeflerin yer aldığı galeriler, Kültür Tanıtım Galerisi, Restoran, Kafeterya, Toplantı Salonu, Çocuk Oyun Alanı, Fosil Müzesi, Mescit, Mağara içi Işık Efekt sistemleri, Dekoratif Tuz Havuzu, Spor Aktivite Alanı ile astım, bronşit gibi akciğer rahatsızlıklarının tedavisine yönelik Tuz Terapi Odaları yapılacaktır. Bu sayede mağara sağlık turizmi açısından önemli bir çekim noktasına dönüştürülecektir (Çankırı İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2024).

Bölgede geliştirilen proje kapsamında sağlık turizminin geliştirilmesi, sosyal ve sağlık etkinlikleri ile hastaların solunum fonksiyonlarının iyileştirilmesi amaçlanmakta, KOAH hastalarının 150 metre derinde olan tarihi tuz mağarasında tedavi olmaları planlanmaktadır. Nefes darlığı yaşayan hastaların tuz madenindeki havayı solumaları ve tuz mağarasında verimli zaman geçirmelerinin tedavi sağlayacağı belirtilmektedir (Çankırı Belediyesi, 2024). Tuz yatakları, tarih boyunca besin maddesi ihtiyacını karşılamak için kullanılmıştır. Ancak günümüzde, bu yataklar sadece tuz çıkarmakla kalmaz, aynı zamanda tuz terapisi için de kullanılır. Bu tedavi yöntemi, antik çağlardan beri, Antik Yunan ve Roma dönemlerinde de uygulanmıştır. Tuz terapisi, solunum yolu hastalıklarının meydana gelmesini engelleyen ve kronik solunum hastalıklarının tedavisinde yararlanılan bir terapötik yaklaşımdır. Tuz terapisi, özel mağaraların iklimini kullanır. Bu özellikler arasında sabit sıcaklık, nem, yüksek CO2 seviyesi, mikroorganizmalar, alerjenler, hava kirliliği olmaması ve yüksek tuz içeriği vardır (Tuna, 2022).

Tuz terapisi, sağlık turizmi için önemli bir tedavi yöntemidir. Özellikle astım, bronşit, zatürre, hırıltı, öksürük, nezle ve KOAH gibi solunum yolu hastalıklarının tedavisinde kullanılır. Negatif iyonlarla yüklü hava, mağarada insanların solunum kalitesini artırır ve solunum yolu hastalıklarının tedavisinde fayda sağlar. Ayrıca sinüzit, cilt hastalıkları ve uyku bozuklukları gibi hastalıkların tedavisinde de etkili olduğu belirtilmektedir. Krup hastalığı, saman nezlesi, boğmaca, uyku bozuklukları, sürekli öksürük ve kronik sinüzit gibi rahatsızlıkların tedavisine yardımcı olduğu, bağışıklık sistemini desteklediği ve insanlarda rahatlama ve gevşeme hissi yarattığı belirtilmektedir (Yozcu, 2020).

“Daha Güçlü Bir Nefes” projesi iş birliği protokolü kapsamında, Yer Altı Tuz Şehrinde KOAH hastalarına yönelik Özel Karatekin Hastanesi uzmanları tarafından hastaların değerlerindeki gelişmelerle ilgili çalışma yapıldı. Projede, tuz mağarasında yapılan terapinin KOAH ve bronşit hastalarının tedavisine olumlu etki yaptığı bilimsel anlamda ispatlandı (Demirören Haber Ajansı, 2024).

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sağlık turizmi, günümüzde küresel olarak hızla büyüyen ve ülkelere önemli ekonomik katkılar sağlayan bir sektördür. Bu alanda öne çıkan bir dal da mağara turizmidir. Belirli koşullara sahip mağaralar, sundukları sağlık faydaları ile turistleri cezbetmektedir. Türkiye, mağara turizmi

açısından oldukça zengin bir ülkedir. Ülkemizde birçok mağara sağlık turizmi kapsamında değerlendirilmektedir. İç Anadolu bölgesi, tarihi ve doğal güzellikleri açısından zengin bir bölgedir. Bölgenin turizm potansiyeli son yıllarda artmaktadır. İç Anadolu Bölgesi, termal kaynakları bakımından oldukça zengin bir bölgedir ve bu nedenle sağlık turizminde ön plana çıkmaktadır. Bölgede 100'den fazla termal su kaynağı bulunmaktadır. Bu termal suların romatizma, cilt hastalıkları, solunum yolu hastalıkları ve benzeri birçok hastalığa iyi geldiği bilinmektedir. Sağlık turizmi, İç Anadolu Bölgesi'nde son yıllarda hızla gelişen bir sektördür.

Bu çalışmada İç Anadolu bölgesinde şifalı olarak nitelendirilen doğal mağaraların sağlık turizmi bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ikincil veriler üzerinde yapılan incelemeler neticesinde bölgede 60 mağara olduğu anlaşılmıştır. Bu mağaralardan sadece beşinin; İncesu Mağarası (Karaman), Sulu Mağara (Kırıkkale), Tınaztepe Mağarası (Konya), Tulumtaş Mağarası (Ankara) ve Tuz Mağarası (Çankırı) turizme açık olduğu ve sağlık yönünden faydalı olduğuna ilişkin gvenilir bilgiye ulaşılmıştır. Buradan hareketle çalışma kapsamında söz konusu beş doğal mağaranın sağlık turizmi bağlamında sundukları faydalar şu şekilde ifade edilebilir;

Mağara/İl	**Sağlık Turizmi Bağlamında Özellikleri**
İncesu Mağarası (Karaman)	Astım, bronşit ve kalp yetmezliği gibi rahatsızlıkların tedavisine yardımcı olmaktadır.
Sulu Mağara (Kırıkkale)	Ağrı kesici etkiye sahiptir ve solunumu rahatlatlatmaya yardımcı olmaktadır.
Tınaztepe Mağarası (Konya)	Astım hastalığı için doğal tedavi ortamı sunmaktadır. KOAH, bronşit ve nefes darlığı tedavisine yardımcı olmaktadır.
Tulumtaş Mağarası (Ankara)	Astım hastalığı için doğal tedavi ortamı sunmaktadır. Ayaklarda oluşan hastalıklara iyi gelmekte, ayaktaki mantarları tedavi edici özelliği bulunmaktadır. Doğal klima özelliğine sahiptir.
Tuz Mağarası (Çankırı)	KOAH, astım, bronşit gibi akciğer hastalıklarının doğal yolla tedavi edilmesinde olumlu etkiye sahiptir.

Bu çalışmada İç Anadolu bölgesinde ikincil verilere dayalı olarak 60 mağara olduğu bilgisi paylaşılmıştır. Bölgede sadece beş mağaranın turizme açılmış olması diğer mağaraların ve bölgenin potansiyelinin henüz yeterince değerlendirilmediği gerçeğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda İç Anadolu Bölgesindeki söz konusu mağaraların da turizme açılabilmesi için ilgili bakanlıkların ve bölgedeki yerel yönetimlerin üzerine pek çok sorumluluklar ve görevler düşmektedir. Bu çalışma çerçevesinde yalnızca İç Anadolu Bölgesinde turizme açık olan mağaralar değerlendirmeye alınmıştır. Gelecekteki çalışmalarda farklı bölge veya bölgelerin

bir arada ele alınması önerilmektedir. Bu çalışma sadece ikincil verilere dayalı olarak ele alınmıştır. Gelecekteki çalışmalarda doğal mağaralarda sağlık turizmi amaçlı ziyaretler gerçekleştiren yerli/yabancı turistlerin algıları ve davranışları üzerine ampirik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

Acer, E. (2012). Tuz odası. Çankırı Tuz Çalıştay Raporu. Tuz Terapi Derneği, Florida, 2012, 39-40.

A Haber (2018). Tulumtaş Mağarası. https://www.ahaber.com.tr/yasam/2018/08/06/ankarada-sans-eseri-bulundu

Anadolu Ajans (2024). Sulu Mağara. https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/sulu-magara-turizme-kazandiriliyor/1579697#

Ankara Üniversitesi (2023). http://www.eng.ankara.edu.tr/2023/01/26/ankara-golbasi-tulumtas-magarasinin-okyanus-kalintilarinin-izini-tasidigi-belirlendi/

Arpacı, Ö., Zengin, B., & Batman, O. (2012). Karamanın mağara turizmi potansiyeli ve turizm açısından kullanılabilirliği. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *2012*(2), 59-64.

Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *5*(2), 368-388.

Bozyiğit, R. & Kaya, B. (2023). Güvercinlik-Obruk mağaraları (Değiş-Derbent) üzerine bir değerlendirme. *International Social Sciences Studies Journal*, 9(109), 5921-5929.

Camcı, A., & Zaman, M. (2024). Yıldızeli İlçesi'nin (Sivas) turizm potansiyeli. Turkish Studies, 19(1), 71-99.

CNN Türk (2024). Sulu Mağara. https://www.cnnturk.com/yasam/galeri/dogal-agri-kesici-etkisini-duyan-buraya-kosuyor-turkiyenin-her-yerinden-ziyaretci-akini-var-hem-sifa-dagitiyor-hem-de-tarihi-sulu-magara-2182485?page=8

Çankırı Belediyesi (2024). https://cankiri.bel.tr/haberler/yer-alti-tuz-sehri-saglik-turizmine-aciliyor

Çankırı İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2024). Çankırı Tuz Mağarası https://cankiri.ktb.gov.tr/TR-204972/tuz-magarasi.html

Çankırı Valiliği (2024). Çankırı Tuz Mağarası http://www.cankiri.gov.tr/tuz-magarasi-cankiri

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2018). Sivas Yıldızeli Bakırcıoğlu Tabii Su Kaynağı ve Mağaralar Tescil İlanı. https://tvk.csb.gov.tr/sivas-yildizeli-bakircioglu-tabii-su-kaynagi-ve-magaralar-tescil-ilani-duyuru-382188

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2019). Askıya çıkma tutanağı. https://nigde.csb.gov.tr/degirmenli-beldesinde-bulunan-damlatas-magarasinin-tabiat-varligi-b-grubu-magara-olarak-tesciline-iliskin-askiya-cikma-tutanagi-duyuru-382234

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2020). Bakanlık faaliyetleri. https://csb.gov.tr/cevre-ve-sehircilik-bakanligi-60-magarayi-mercek-altina-aldi-bakanlik-faaliyetleri-29787

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2022). Tınaztepe Mağarası. https://webdosya.csb.gov.tr/db/cis/csd/sayi1/files/basic-html/page78.html

Çevre ve Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2024). Türkiye'nin gizli hazineleri. https://magaralar.gov.tr/magaralar

Çevre ve Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2024). Türkiye'nin gizli hazineleri. https://magaralar.gov.tr/magaralar

Çömlek, Ü. (2010). Tınaztepe Mağarası'nın radon seviyesinin araştırılması.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
Dağlı, A., Sert, D. & Uzun, A. (2020). Mağaraların peynir olgunlaştırmada kullanımı, bir örnek araştırma: Peynirini mağarası, Derbent/ Konya. *Türk Coğrafya Dergisi,* (75), 131-138.
Dede, Z. (2011). *Çankırı tuz mağaralarının tıbbi jeoloji açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi, Niğde.
Demirören Haber Ajansı (2024). https://www.dha.com.tr/foto-galeri/cankirida-tuz-magarasinin-koah-hastalarina-faydasi-bilimsel-olarak-kanitlandi-2524620/5
Dokuzuncuköy (2021). Tulumtaş Mağarası. https://9koy.org/ankaranin-damlatasi-tulumtas-magarasi-sifa-dagitacak.html#:~:text=Ankara'n%C4%B1n%20sakl%C4%B1%20hazinesi%20olarak,t%C3%BCr%C3%BC%20hastal%C4%B1klara%20%C5%9Fifa%20kayna%C4%9F%C4%B1%20olacak.
Eskişehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2024). https://eskisehir.ktb.gov.tr/TR-156745/yelini-magarasi.html
GoKonya (2024). Tınaztepe Mağarası. https://www.gokonya.com/tr/tinaztepe-magaralari
Güngör, Ş. (2018). İç Anadolu Bölgesi'nin turizm coğrafyası. Erol Duran ve Özlem Sertkaya Doğan (Ed.). İçinde: Türkiye Turizm Coğrafyası, 501-542.
İhlas Haber Ajansı (2024). https://www.iha.com.tr/kirikkale-haberleri/dogal-agri-kesici-etkisiyle-bilinen-tarihi-sulu-magaraya-ziyaretci-akini-142320791
İletişim Başkanlığı (2023). Tulumtaş Mağarası. https://www.iletisim.gov.tr/turkce/yerel_basin/detay/ankaranin-golbasi-ilcesinde-ulke-turizmine-katki-saglayacagi-dusunulen-tulumtas-magarasi-vatandaslarin-ziyaretine-acildi
İl Gazetesi (2024). Sulu Mağara. https://www.ilgazetesi.com.tr/kirikkalede-gezilecek-yerler-308371h.htm
Kale Haber (2024). Sulu Mağara. https://www.kalehaber.net/kirikkalenin-gizemli-guzelligi-sulu-magara
Kantar, G., & Işık, E. (2014). Türkiye'de sağlık turizmi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi, 1*(1), 15-20.
Karaaslan, Z. (2022). Damlataş Mağarasının astım ve KOAH hastalarına speleoterapi etkisinin belirlenmesi ve sağlık turizmi açısından değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Antalya.
Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2024). İncesu Mağarası. https://karaman.ktb.gov.tr/TR-130329/incesu-magarasi.html
Karaman Valiliği (2022). İncesu Mağarası. http://www.karaman.gov.tr/incesu-magarasi
Karatay Üniversitesi (2024). Kırşehir hakkında bilinmesi gerekenler. https://karsem.karatay.edu.tr/kirsehir-hakkinda-bilinmesi-gerekenler
Kasalak, M. A., & Balıyev, V. (2020). Azerbaycan ve Türkiye'deki Tuz Mağaralarının Sağlık Turizmi Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi, 4*(2), 70-78.
Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *8*(15), 170-189.
Kırıkkale İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2024). Sulu mağara. https://kirikkale.ktb.gov.tr/TR-212422/magara-turizmi.html
Kızılcık, O., & Taştan, H. (2019). Mağara turizminin motivasyon faktörlerinin belirlenmesi: Karaca Mağarasi Örneği. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *28*(3), 240-251.

Klenke, K. (2016). Qualitative research as method. In *Qualitative research in the study of leadership* (pp. 31-55). Emerald Group Publishing Limited.
Konhaber (2023). Tınaztepe Mağarası. https://www.konhaber.com/guncel/230_milyon_yilda_olustu_astim_hastaligi_icin_dogal_bir_tedavi_ortami_iste_konya_daki_o_magara-1909336h
Kopar, İ. (2009). Aladağlar'da [Orta Toroslar (Yahyalı-Kayseri)] iki fosil mağara: Zindan-ı Köşk–1 ve Zindan-ı Köşk-2 mağaraları. *Türk Coğrafya Dergisi*, (53), 69-83.
Kopar, İ., & Toroğlu, E. (2014). Aladağlarda (Orta Toroslar) kaynak konumlu bir mağara: Derebağ mağarası (Yahyalı-Kayseri). *Türk Coğrafya Dergisi*, (62), 9-20.
Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (2024). Mağara turizmi. https://yigm.ktb.gov.tr/TR-10335/magara-turizmi.html
Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu (2024). Niğde İli Merkez İlçesi Sit Alanları. https://korumakurullari.ktb.gov.tr/Eklenti/20444,sit-alanlari-listesipdf.pdf?0
Nazik, L., & Bayarı, S. (2018). Mağara zengini ülke: Türkiye. *Mavi Gezegen*, *24*, 7-19.
NTV Haber (2023). Tulumtaş Mağarası. https://www.ntv.com.tr/n-life/gezi/tulumtas-magarasi-sicak-havadan-bunalanlarin-akinina-ugradi,FidD6ctuJkqST2VCqJj4Iw
Öcal, T., & Özcan, F. (2013). Çamlık ^mağaraları ve turizm potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 28, 423-443.
Rindam, M. (2014). Cave tourism: The potential of asar cave as a natural tourism asset at Lenggong Valley, Perak. In *SHS Web of Conferences* (12, p. 01014). EDP Sciences.
Sak, R., Sak, İ. T. Ş., Şendil, Ç. Ö., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, *4*(1), 227-256.
Seydişehir Haber (2020). Tınaztepe Mağarası. https://www.seydisehirhaber.com/d/30887/gazeteci-onder-guzelarslan-seydisehir-tinaz-tepe-magarasini-yazdi
Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2022). Dokuzuncu Kalkınma Planı: Turizm ÖİK Raporu. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Dokuzuncu-Kalkinma-Plani-Turizm-OIK.pdf
Şimşek, O. (2020). Nahcivan Duzdağin sağlik turizm potansiyeli. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (25)*, 21-38.
Takahashi, M., & Kojima, S. (2006). Suppression of atopic dermatitis and tumor metastasis in mice by small amounts of radon. *Radiation research*, *165*(3), 337-342.
Taşkıran, Z. F. (2014). *Suluin mağarası holosen dönem yontmataş endüstrisi* (Yayımlanmaış Doktora Tezi). Ankara Universitesi, Ankara.
Tuna, H. (2022). Türkiye'deki mağaralarin sağlik turizmi kapsaminda incelenmesi. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, *10*(3), 1829-1843.
Türkiye Kültür Portalı (2024a). İncesu Mağarası. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/karaman/turizmaktiviteleri/ncesu-magarasi#:~:text=%C4%B0ncesu%20Ma%C4%9Faras%C4%B1%20%2D%20Karaman,Bir%20do%C4%9Fa%20harikas%C4%B1d%C4%B1r.
Türkiye Kültür Portalı (2024b). Sulu Mağara. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kirikkale/gezilecekyer/sulu-magara
Türkiye Kültür Portalı (2024c). Tınaztepe Mağarası. https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/konya/TurizmAktiviteleri/seydisehir-tinaztepe-magarasi
Türkiye Turizm Ansiklopedisi (2024a). İncesu Mağarası. https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/karaman-incesu-magarasi

Türkiye Turizm Ansiklopedisi (2024b). Sulu Mağara https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/keskin-sulu-magara
TGA, (Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı, (2024). İç Anadolu Bölgesi'ndeki Mağaralar. https://gocaves.goturkiye.com/tr/magaralar-ic-anadolu
Yeni Konya (2023). Tınaztepe Mağarası. https://www.yenikonya.com.tr/yasam/astim_koah_bronsit_hastalar_konya_daki_bu_magaraya_kosuyor-1914164
Yozcu, S. (2020). Türkiye mağara turizmine yönelik bir değerlendirme. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, *4*(2), 1493-1508.